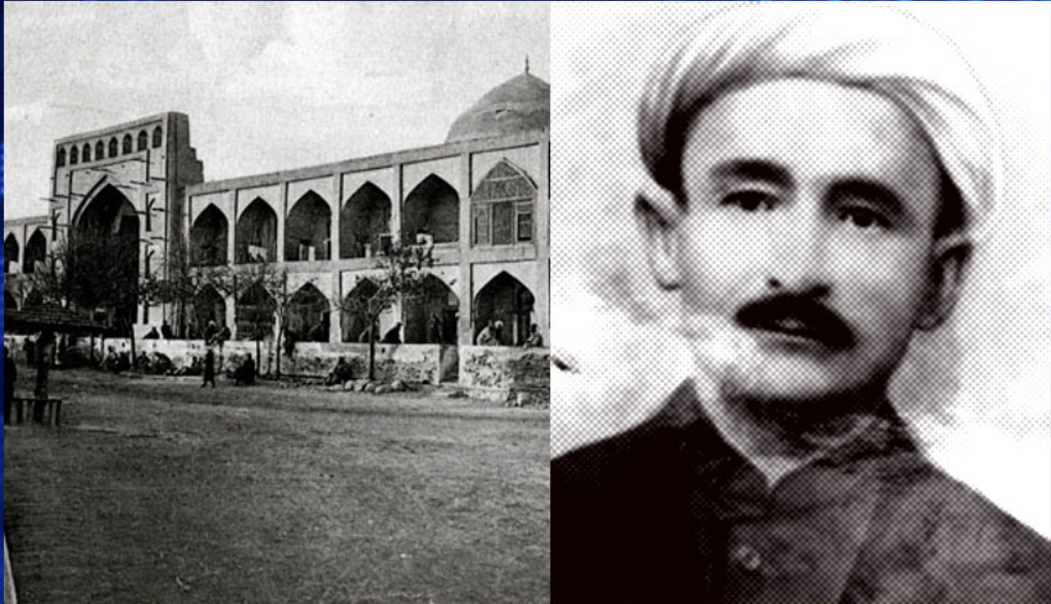

ISLAMONLINE.UZ

Адабиёт

Ҳожи Муин. Охир замон аломатлари (1923)

Эски «Ақоид» китобларимизда ёзилгондурким, замона охир бўлиб, киёмат яқинлашмоқда. «Яъжуж-маъжуж» деган бир жамоа махлук пайдо бўлиб халқнинг тинчлигини бузиб, дунёни хароб этишга тиришадирлар. Орадан кўп вақт ўтмай, хар ерда «баркамол осойиш» бўладир. «Яъжуж-маъжуж» жамоасининг қандай махлук эканлиги тўғрисида «уламои ислом» орасида ихтилоф кўбдур. «Махриб уш-шариат» деган мўътабар бир китобда ўқигонимизга қарагонда, шу «яъжуж-маъжуж» тоифаси ҳақида ёзилгон баъзи сифатлар юздан шона — оstdан фона уратургон «мустамлақачи» ўртоқларимизнинг шаънига тўғри келадур.

Яна ўшал китобда: «Насриддин Тантанони»дан ривоят этадурларким, замона охир бўлгонда Туркистонда, айникса, Самаркандда «жадид» танасидан эшон ва авлиёлар чикиб, халкка турлик кароматлар кўрсатадурлар ва шунинг билан кунда бир неча мурид овлайлар. Охирда, «жадид» исми халк орасида кўтарилиб, унинг ўрнида «тараккийпарвар», «маорифпарвар» ҳам «ёшлар» исмлари билан «букаламун» фикрлик зотлар пайдо бўлади.

Бу зотларнинг бир бўлаги турли чаток йўллар билан окча тўплаб, бор-йўгини тўйга сарф киладурлар. Маориф учун ҳеч мири бермайдур. Бир қисми «Нашри маориф» учун жаҳолатга қарши «муттаҳид фронт» очиб, кўшинсиз уруш бошлайдурлар. Янги тантаналик курук қарорлар билан машгул бўладурлар.

«Мажмуийи сафҳо» деган китобда ёзгонига кўра, охир замонда Туркистонда «махкамаи шаръия»лар очилиб, бу махкаманинг ишларини бир вақт кофирлик отини кўтарган жадид синфи бошқарадир. Ўлиб кетган вақфлар қайтадан тиргузиладур. Вақф окчаси мактаб ва маориф йўлида сарф қилинадур. Бу воқеадан кўп вақт ўтмай, қоринпарвар муллалар билан тараккийпарвар жадидлар орасида вақф устида катта жанжал чикиб, натижада барча вақфлар «наханг» қомига кетадур.

«Ёшлар»нинг кеча-кундуз хизматлари ошамок, «туташ»ларга ёндашмоқ ва охири йўлдан адашмоқ бўладир. Хотин-қизларнинг юз пардалари очиладур, шарм-хаёлари қочадур. Ифбатликлари сийрак қоладур.

Бухоро ўлкасида амир Олимхон ҳазратлари «шаҳид» этиладур. Унинг ҳар бир томчи қонидан юз «жувонбоз» пайдо бўладур. Минг дохий дунёга келадур. Кечаларни базмсиз ўтказган уйларга жарима солинадур. Пора олмагон амал-дорлар юртдан бадарга қилинадур. Охири, фақир халқнинг ҳаммаси жонидан тўйиб, босмачиликка ёзилиб, далага қочиб кетадур.

Мана, сизга охири замон аломатларидан бир неча тимсол. Бу сўзларнинг барчаси юқоридаги мўътабар китоблардан нақл этидди. Ҳар ким шак келтирса — кофир бўлмай. «Қаҳат ул-уқало» деган бир китобда Самарканд махкамаи шаръияси хусусида бошқа хил маълумот берилган. Бунда ёзилгонига кўра, Самарканд махкамаи шаръияси халқнинг намоз ўқиши тўғрисида айруча аҳамият берадур. Чунончи, ҳар ким ўзининг маҳалласидаги масжидга жамоат намозига саҳван чикмай қолса, уни биринчи қатла олти, иккинчи қатла саккиз ой қамокка ҳукм этадур. Учинчи дафъадан уни шаҳардан чиқариб ҳайдайдур. Токи, ул бенамознинг қасофатидан бир шаҳар ҳароб бўлмамай. «Мақобир ул-ағниё» деган китобда Абу Низом ал-Мағрибий ал-Мастурий ёзадиқим: қиёмат яқинлашгонда, бойлардан хайрият, қамбағаллардан қуч, дехқонлардан баракот кўтариладур. Жадидлар намоздан, қадимлар маорифдан, ҳуқуматлар адолатдан қочадурлар. Маориф идораларида окча, мактабларда ўқувчи, муаллимларда таълим қочадур. Охир замон олимлари амалсиз, бойлари ҳамиятсиз, шоирлари шеъриятсиз, муҳаррирлари саводсиз, газеталари обунасиз, матбаалари ҳуруфсиз, мурағиблари тартибсиз, идоралари доирасиз, табиблари дорусиз, ҳақимлари ҳикматсиз, эшонлари ишончсиз, муридлари ихлоссиз бўладурлар.

Булардан бошқа: бу замоннинг ҳар бир қонлиқ ва қонсиз нарсаларига тоғ қабри оғир солиқлар солинадурким, натижада дўқонлар ёпила-ёпила қонлари озаядур. Хайвонлар сўйила-сўйила этлари ейиладур. Қамбағаллар эзила-эзила дунёга видоъ айтадурлар. Солиқлар қанча кўпайса, бозор баҳолари ўшанча тушиб, охири қоғоз-окча билан олтин, оға-инидек бир-бирига қовушадур. Золим «Николай» қамонида бўлгон арзончилик қариси қайтадан дунёга қелиб, халққа муҳибона қалом берадур. Бу қохат ва қоғдат

даври қўб давом этмай, кетидан «дажжолли лаин» дунёга чикиб қўб ўзгаришлар ясайдур. Шунинг билан одам боласи мурод ва максадига етадур-да, сўнгра бирдан киёмат койим бўладур. Шунини хам ёзиб ўтайким, киёматдан бир кун илгари Туркистонда имло масаласи «хал» этилиб, Куръон янги имло билан ёзиладур. Солик ишлари шунча тараккий етадурким: камбагал ишчи-дехконлар ховузларида ваккиллайтургон курбакаларга хам солик тўлашга мажбур бўладурлар. Факат дарахтларга кўниб учатургон кушлар учун солик тўлашдан маоф этиладилар.

Бу сўзларга шак келтирган киши кофир бўлмаса хам, лекин «Геполув» томонидан турлик синфлар ичида ёширун суратда курилгон сонсиз ок тузокларга бир кун оёги айланиб, «борса келмас» шахарга юбориладур.

«Зарафшон» газетаси, 1923 йил, 11 февраль